HØJBY nyt

Lokalnyheder for Højby-Lindvedområdet

Indlæg i Højby Nyt 2011 Nr. 5

Apropos vindmøller - nu og for 100 år siden

Af: Paul Georg Pedersen, formand for Højby Lokalhistoriske Arkiv

1. vindmølle er på Højbyvej 32, ca. 1912:
Den flotte snedkermestervilla med udstillingslokale i vinklen til venstre og med skorsten og mølle i gården bagved. Foran huset Peder Nielsens hustru Sofie med den yngste søn Niels Peder ved hånden, bag havelågen sønnen Viggo og døtrene Margrethe og Gerda. Læg i øvrigt mærke til de mange fine detaljer ved dette hus.
Foto: Højby Lokalhistoriske Arkiv.

Der har i den sidste måneds tid været megen skriveri om det Nationale Testcenter, hvor 7 store 250 meter høje havvindmøller skal placeres i Østerild og Hjardemål Klitplantager i Thy. Problemet er bare, at det udvalgte areal i forvejen er et stort naturområde, og at der skal fældes 15 kvadratkilometer skov, og samlet set inddrages der 30 kvadratkilometer skov, klithede, vådområder og eng til dette verdens største industrielle testcenter for havvindmøller. Sådan noget gør man ikke i dag, uden at der fra alle sider i samfundet er røster fremme for og imod en sådan plan, og i dette tilfælde tillige demonstrationer, hvor politiet blev indsat, for at de store skovmaskiner kunne udføre arbejdet efter den plan, som var lagt.

Jeg har siden sidst gået og grundet over, hvad jeg skulle skrive om denne gang og har på baggrund af ovenstående gravet lidt i Højby Sogneråds arkivalier, da vi jo også her i Højby - for ca. 100 år siden - har haft indtil flere industrielle vindmøller, nogle endda placeret lige midt i byen, som ganske givet har larmet en del mere, end de nye og moderne møller gør i dag. Det pudsige er bare, til forskel fra i dag, at der dengang ikke har været forespurgt eller ansøgt om lov til opførelsen af nogen af disse vindmøller ved hverken sogneråd eller amtet.
Jeg har gennemgået sogneråds-protokollen og intet fundet, og havde det været en opgave for amtet, ville en sådan ansøgning altid gå via sogneråd, men nej, intet er at finde!

Den første vindmølle, vi kender til, blev bygget i årene 1907-08 af snedker Peder Nielsen, Højbyvej 32. Han havde i 1898 bygget hus og værksted og havde med 4 svende på værkstedet brug for megen trækkraft til sine maskiner. Peder Nielsen havde ellers på et tidspunkt omkring 1902 fået bygget en stor skorsten formentlig til en dampmaskine, men dette har formodentlig ikke været tilstrækkeligt.
Peder Nielsen var på mange områder en foregangsmand, der ikke var bange for at prøve noget nyt, så han kontaktede en møllebygger i Ferritslev, der udførte opgaven til hans fulde tilfredshed.
Peder Nielsen var også en af de første i Højby, der fik telefon, havde telefon nr. 6. Var ligeledes initiativtager til oprettelsen af Højby Brugsforening og dens første formand, hvor man dengang havde en kontrabog, hvor det man købte blev skrevet ind og hvor man så senere betalte, når man havde penge! Peder Nielsen havde kontrabog nummer 1.

Den anden vindmølle blev rejst i 1917 af Højby Elektricitetsværk, som var startet i 1909, og lå på hjørnet af Højbyvej og Svendborgvej. Men pga. 1. verdenskrig var man ad flere omgange blevet nødt til at sætte prisen for strøm op, da det var vanskeligt at fremskaffe olie til dieselmo-

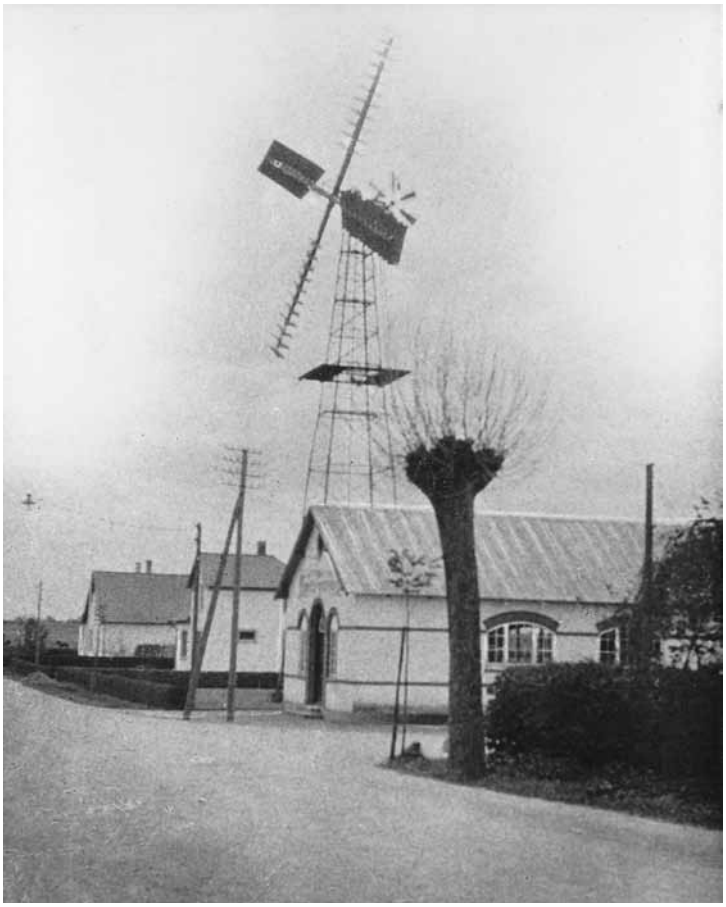

2. vindmølle set fra krydset Højbyvej/Svendborgvej mod syd ca. 1920
Elektricitetsbygningen bygget i 1909 og revet ned i 1936, dernæst møllen og derefter huset, som elværkbestyrer Svend Madsen byggede og hvor der i dag er Pizza Løg. Sidste hus er den gamle friskole, hvor der i dag er beboerhus.
Foto: Højby Lokalhistoriske Arkiv,

toren fra Burmeister & Wain. Det var derfor blevet besluttet af bestyrelsen på Højby Elektricitetsværk at opføre en vindmølle til drift af dynamoen. Vindmøllen kostede ca. 18.000 kr., der blev lånt i Landbosparekassen og hos en af aktionærerne (en gårdmand i byen).
Aktieselskabet Højby Elektricitetsværk 1909-27 lå som omtalt på hjørnet af Højbyvej og Svendborgvej, hvor i dag Højby Autoservice ligger. Elværket blev i 1936 revet ned, da den store branddam, der lå, hvor Højbyvej og SuperBrugsen ligger i dag, blev fyldt op og hvor Højbyvej, der før havde slået en stor bue uden om branddammen, blev rettet ud på begge sider af Svendborgvej.
Den tredie vindmølle blev bygget 1915-20 af snedkermester Frederik Andersen Holm, Hollufgårdsvej 32, der havde erhvervet ejendommen i 1896, og efter det oplyste havde han ca. 20 år efter været så heldig at vinde i klasselotteriet og for nogle af disse penge fik han bygget en vindmølle ud for det nordvestlige hjørne af beboelsen til at trække sine snedkerimaskiner.

Ved et tilfælde var vi på arkivet så heldige i 2002 at få kontakt med en datter af snedkermester Holm, nemlig Dagmar Kathrine Andersen Holm, der på det tidspunkt var 96 år og som fortalte om sin bardom og ungdom, den store gevinst i klasselotteriet, vindmøllen og flere andre spændende oplevelser fra sin tid i Højby. Dagmar havde også et maleri af sit hjem og møllen fra ca. 1918 hængende, som vi fik lov at

3. vindmølle er på Hollufgårdsvej 32 set fra øst ca. 1918:
Til forskel fra de to første møller, hvor tårnet er en let gitterkonstruktion med en platform på midten og muligvis bygget af den samme møllebygger, er tårnet her lukket og med en møllehat der minder en del om de Hollandske vindmøller, dog uden mølleomgangen på midten.
Foto: Højby Lokalhistoriske Arkiv.

affotografere.

Snedkermester Holm, der var en meget dygtig modelsnedker, som bl.a. havde restaureret flere af møblerne på Hollufgård, havde ud over et lille værksted i en bagbygning også lejet et værksted i det første hus på Knullen, på højre hånd, når man kører mod Allerup, for enden af åsen.

Frederik Holm var den første på Hollufgårdsvej, der dengang blev kaldt "Reen", der fik telefon indlagt, en såkaldt parts-telefon sammen med 3 naboer.

Holm var også god til at pode frugttræer, som de havde en del af i deres store have.

Frederik Holm ville ikke, da han blev ældre og var berettiget til det, have aldersrente, nej så ville han hellere dø, sagde han!!

Efter 42 år på Højby mark flyttede Frederik Holm og hans kone Laurine i 1938 ind til Odense.